

בעניני ראש חודש - שיעור 796**I. מצוה להרבות בסעודת ראש חודש (ש"ע תי"ט)**

- (א) **עיין במ"ב (ב)** דאע"ג דמעיקר חיובא אינו מחויב לאכול דברים הטעונים ברכת המזון ויכול לצאת בשארי דברים מ"מ המוציא על סעודת ר"ח ואוכל ושותה בו הרי זה משובח וכל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה עד ר"ה חוץ ממה שמוציא בשבתות ויו"ט וראש חודש וחזה"מ (ס) ונראה דמה שמרבה בסעודה ביום לכבוד ר"ח די וא"צ להרבות גם כלילה (מ"ב ז)
- (ב) **עיין בערוך השלחן (תי"ט - ה)** שהביא הירושלמי (מגילה ה) דכשנפל ר"ח בשבת דיש סעודת שבת עושין סעודת ר"ח ביום א' כפורים שחל בשבת ומדמדמה לפורים ש"מ שהוא חיוב (ע"ש) ותמיהא גדולה למה לא נהגו אצלינו כלל בסעודת ר"ח ואפשר כיון דבש"ס שלנו אין זכרון לזה
- (ג) **עיין בבית יוסף (רכ"ח)** דמצוה לאכול בראש חודש כמו מועד דאיתקש בתורה (זמזר י - י)
- (ד) **עיין בספר טעמי המנהגים** שהביא בשם הרה"ק מלובלין דלכן עשה השו"ע (תי"ט) סימן בפני עצמו אף שיש בו רק סעיף אחד וארבע תיבות כדי שיהיו חשוב בעיני העולם וכ"כ לענין סעודת מלוה מלכה (זסימן ע')
- (ה) **עיין בדרכי משה (תי"ח)** שכתב בשם האור זרוע ומצוה לאכול ולשתות וכל המרבה הרי זה משובח

II. נוהגים לחלוץ תפילין כשרוצים להתפלל מוסף (תכ"ג - ד)

- (א) **והטעם** דכמו דאין מניחים תפילין ביו"ט משום שיו"ט בעצמו אות כמו כן בר"ח וכתב הפמ"ג שיש לחלוץ התפילין בוכא לציון קודם יהי רצון שנשמור חוקיך ויש נוהגים רק לחלוץ הרצועות מהאצבע קודם יהי רצון (מ"ב י) ועוד טעם שהתפילין נקראו כתר והוא אומר כתר בקדושת מוסף ואין ראוי שיהיו שני כתרים ביחד ועיין במג"א (ו) שיש מקפידין שלא לחלוץ עד אחר הקדיש כדי שיהיו ד' קדישים (ז) אחר ישתבח (ח) אחר הלל (ט) אחר קריה"ת (י) אחר ובא לציון ולדעת השל"ה יכול לחלוץ התפילין קודם הקדיש שאחר ובא לציון שצריך רק ג' קדישים (ספר ראש חודש זף רכ"ז)
- (ב) **אם שכח** לחלוץ התפילין קודם מוסף והתחיל להתפלל בהם ולא יחלצם באמצע תפילתו אלא כשיגמור תפילתו יחלצם דכיון דאינו רק מנהגא (מ"ב כ"ה - ה)

III. הלכות ראש חודש

- (א) **עשיית מלאכה** בראש חודש מותר בעשיית מלאכה והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה הוא מנהג טוב (תי"ז - ה) והטעם לפי שלא פרקו נזמיהן לעגל לכן ניתן להם ר"ח ליום טוב (מ"ב ג) אם המנהג לעשות מקצת מלאכות אזלינן בתר המנהג ועיין בבה"ל שהביא דעת ר' ירוחם שאינו חיוב על הנשים שלא לעשות מלאכות רק אם נהגו כן מנהג טוב הוא אבל הביא השב"ל שהוא לחוק מימות משה רבינו והוא דעת רוב הפוסקים שבת ישראל מחויבת לנהוג לפרוש עכ"פ ממקצת מלאכות ועיין בערוך השלחן (תי"ז - י) דנשים העוסקים באומנות עושות מלאכה וצריך לומר דלא קיבלו עליהו להפסיד פרנסתן
- (ב) **מלאכות האסורות לא מפורשת בחז"ל** אמנם בירושלים נהגו הנשים להמנע מכביסה תפירה וסריגה (ספר ראש חודש זף ר"ס בשם הגרשז"א ויבלח"א הגרי"ש אלישיב) אבל גיהוץ מותר והגרשז"א התיר כביסה במכונת כביסה ורב אלישיב אסר גם זה ואם המלאכה היא לצורך ר"ח מותרת (אשל אברהם מבוטשאטש)

ג) **כשהחודש מעובר** ור"ח חל בשני ימים דעת הרוקח שיש ליבטל ממלאכה בשני הימים אמנם דעת השבלי הלקט שנהגו לעשות מלאכה ביום א' דר"ח ולא ביום השני שהוא עיקר ר"ח ואבאר

ד) **בברכת החודש הנשים אינן חייבות** שהיא לא מדינא דגמרא אלא תקנת ראשונים ולא מצינו לאחד מהפוסקים שיחייבן הנשים ולא עדיף מתפלת ערבית (אשי ישראל פרק ל"ט - הטרה ג)

ה) **נכון להכריז את זמן המדויק של המוליד** ואם לא אמרו אין זה מעכב (שערי אפרים ע"י - ל"ז) ויש מכריזים לפי המולד שכירושלים מצד קדושת ירושלים (אשי ישראל דף תכ"ז)

ו) **לא מצאתי מי שכתב שצריך מנין לברכת החודש לעיכובא**

ז) **לסדר יום כיפור קטן** שהוא ערב ר"ח יש מתענין מקצת היום או כולו ואומרים במנחה סדר יום כיפור קטן לפי שר"ח הוא יום כפרה על חטאות החודש שעבר ועיין במ"ב (ת"ז - ז) דאף מי שאינו מתענה מ"מ צריך לעשות תשובה ביום זה ולתקן את עוונותיו ועיין פניני רבינו הקהילות יעקב (ל"ט) שתפילת יו"כ קטן היא תפלה חשובה המועילה לבטל גזירות קשות רח"ל וכן משמע מהערך השלחן ויש שכתבו שמי שתורתו אומנתו ויש לו לב מבין בגמרא ופוסקים אינו צריך לבטל מלימודו כדי לומר סדר זה דבלאו הכי תלמוד תורה מכפר עם התשובה (ספר ר"ח דף נ"ד)

ח) **יש מקומות שאין מסתפרים** ולא נוטלים צפרנים בר"ח כי כן צוה רבינו יהודה החסיד (סי"ח) אמנם השו"ע (ת"ז - ה) כתב דמותר בעשיית מלאכה ולא כתב שיש איסור בתספורת או נטילת צפרנים

ט) **אבל לפני התיבה** בערב ר"ח במנחה יש מתירין (פמ"ג ח"א קל"ז) ויש אוסרים ובר"ח עצמו יש נוהגים שהאבל מתפלל מנחה וערבית ושחרית עד ההלל ויש נוהגים רק מנחה וערבית ולא שחרית ויש נוהגים שאין מתפללים לפני העמוד כלל (מ"ב קל"ז צקונטרס מאמר קדישין)

י) **להכריז לציבור שיש לומר יעלה ויבוא** קודם שמונה עשרה במעריב עיין במ"ב (תכ"ז - ה) דמותר וכ"כ השער הציון (ל"ז - ז) דסמיכת גאולה לתפלה במעריב לא חמיר כולי האי משום שהיא רק רשות אבל בשחרית אסור וע"ע בכה"ח (ל"ז - י"ז) שהביא המהרש"ל דערבית עכשיו הוי כחובה ואין מכריזין וכן המנהג בירושלים שאין להכריז ויש מכריזים בתוך התפילה בקול רם

יא) **מברכין החודש מעומד** עיין ברעק"א (ר"ס ת"ז) שהקשה על המג"א שכתב שמברכין מעומד דוגמא לקידוש החודש שהיה מעומד אמנם צ"ע דמשמע מר"ה (פרק ג) שקידוש החודש היה מיושב ועיין באג"מ (ב - קמ"ז) שמתרץ דהכית דין ישבו ככל פסק דין שצריך לאומרו בישיבה אבל העם היה מעומד ועוד משום הס"ת

יב) **אין לדלג יעלה ויבוא לומר קדיש** דעוסק במצוה פטור מן המצוה אף בעוסק במצוה קלה ואין בגדר מעבירין על המצוות (יחזה דעת ח - ע"ז)

יג) **להתחיל סעודת שלש סעודות ביום שבת** ולהמשיך עד מוצאי שבת והוא ר"ח עיין בשו"ע (קפ"ח - י) דאזלינן בתר התחלת הסעודה ואומרים רק רצה וכ"כ הב"ח והשו"ת יחזה דעת (ג - נ"ה) והעה"ש אמנם דעת הט"ז שיכולים להזכיר גם רצה וגם יעלה ויבוא דאינו כתרתי דסתרתי כמו יקנה"ז ודעת המג"א שהובא במ"ב הוא דאם אכל פת גם בלילה מוטב להזכיר של ר"ח דזה יש חיוב לכ"ע משא"כ רצה דיש פלוגתא בין הראשונים דלדעת הרא"ש אין חיוב להזכיר כלל כשמברך במוצ"ש וכמו שאין מתפללים מנחה לשבת במוצ"ש לתפלת תשלומין ואבאר ועיין בפסקי תשובות (קפ"ח - כ"ה) ויש נזהרין לברך ברכת המזון קודם הלילה ועביד כמר עביד ועביד כמר עביד